HET CUYPERS GENOOTSCHAP

Stichting tot behoud van het negentiende- en twintigste-eeuwse cultuurgoed in Nederland

Aan: het dagelijks bestuur van de
Stadsdeelcommissie Zuid
Postbus 74019
1070 BA Amsterdam

Amsterdam, 24 april 2026

*Onderwerp: aanvraag aanwijzing Koninginneweg 127 tot gemeentelijk monument d.m.v. een **spoedprocedure** (artikel 3 Erfgoedverordening Amsterdam)*

Geacht Bestuur,

De Stichting Cuypersgenootschap verzoekt u om de aanwijzingsprocedure voor het woonhuis Koninginneweg 127 te starten en dit verzoek op te vatten als **spoedeisend** conform artikel 3 van de Erfgoedverordening. Aanleiding voor onze aanvraag is de verkoop van het onderhuis van Koninginneweg 127. De interieurfoto's op Funda laten een interieurensemble met hoog monumentale waarde zien. Het interieur is terughoudend gemoderniseerd, met behoud van de belangrijkste historische interieurafwerkingen, die, zo vrezen wij, na verkoop mogelijk ten offer zullen vallen aan een ingrijpender verbouwing. Uniek zijn de plafondschilderingen op de begane grond in Amsterdamse School-stijl.

Koninginneweg 127 is onderdeel van de in 1902 gebouwde architectuureenheid Koninginneweg 121-137, gebouwd door de bouwkundige Jac. Fredriks in opdracht van A.B.J. Lijsen; het pand heeft thans een orde 3-waardering. De plattegrond heeft de in Amsterdam gebruikelijke tweebeukige opzet, met in de smalle beuk de verkeersruimten, keuken en wc/badkamer, en in de brede beuk de woonvertrekken. De tweebeukige aanleg is in de gevel herkenbaar in de gevelsprong van de smalle beuk, die op zolderniveau bovendien wordt beëindigd door een licht uitkragend torentje met kroonlijst onder een tentdak. Het gedeeltelijk onderkelderde pand heeft boven de begane grond vier bovenverdiepingen; de zolderverdieping is een volwaardige verdieping, die echter aan de voorzijde voorzien is van een schuin dakschild. Het gevelmetselwerk is monochroom en vrijwel vlak van uitvoering, met uitzondering van de licht vooruitspringende bakstenen in de boogstrekken van de vensters, die daarmee sluitstenen suggereren. Hardsteen is toegepast voor de plintbekleding, deuromlijsting, onderdorpels en de balkons; de gevel wordt afgesloten door een houten kroonlijst. De voornoemde balkons in de middentravee van de eerste en de tweede verdieping hebben zijn nog voorzien van de oorspronkelijke smeedijzeren hekwerken, maar de oorspronkelijke decoratieve omkleding van de dragende ijzeren balken (nog gedeeltelijk aanwezig bij Koninginneweg 123 en 133) zijn functioneel versoberd. De ingangspartij, die niet uit 1902 maar uit 1924 dateert, heeft een decoratief natuurstenen omlijsting, rijkbewerkte teakhouten voordeuren met smeedijzeren hekjes voor de raampjes in de deuren en bovenlichten bezet met eenvoudige glas-in-loodpanelen.

Indeling en interieurafwerkingen van het onderhuis dateren nog grotendeels uit de bouwtijd: paneeldeuren, suitescheidingen, schouwen, de marmeren vloerplaten in de hal, de trappaal en trapbalusters en de stucplafonds in de slaapkamers op de bovenverdieping behoren tot de oorspronkelijke uitmonstering van het woonhuis. Op 31 juli 1922 kreeg eigenaar Ernst Heinrich Helle (1856-1926) vergunning voor het verbouwen van de begane grondverdieping van het pand, dat hij na de verbouwing zelf betrok. Uit deze bouwfase dateren het tochtportaal met bovenlicht waarin een kleurig glas-in-loodraam, de plafondschilderingen van voor- en achterkamer, de parketvloeren, de bijzondere schouw in de achterkamer, de schilderijlijsten in dezelfde kamer en de serre met glas-in-loodramen. Op de verdieping betreft dat uitsluitend de betegelde afwerking van de badkamer, met zwarte en paarse wandtegels en een vloer van 'krakelingen' in een decoratief patroon van verschillende kleuren.

Secretariaat Cuypersgenootschap, afd. Amsterdam: D. Mulder / Van Ostadestraat 400-1 / 1074 XB Amsterdam / 06 1452 6991 / davmulder@gmail.com
website: www.cuypersgenootschap.nl / e-post: secretaris@cuypersgenootschap.nl
IBAN-rek.nr. NL34 INGB 0004 3323 98 Druten / Kamer van Koophandel voor Limburg nr. 14110072

De plafondschilderingen in Amsterdamse Schoolstijl in verschillende (overwegend) bruin- en groen tinten zijn – voor een woonhuis – uniek in Amsterdam. Het betreft waarschijnlijk sjabloonschilderingen die zijn aangebracht op een nieuw plafond onder of in de plaats van het plafond uit de bouwtijd. Dit plafond is in ieder geval aanmerkelijk lager aangebracht dan het oorspronkelijke, want het doorsnijdt thans de architraven van de vensters. De glas-in-loodramen van de serre zijn in eenvoudige, decoratieve patronen en in lichte kleuren uitgevoerd in kathedraalglas, zodat ze de daglichttoetreding niet teveel belemmeren maar in de bovenlichten en het legraam wel als visuele afscheiding fungeren. Bijzonder is de blankhouten omtimmering van de schouw, die is opgebouwd uit een samenspel van telkens verspringende blokvormen en kolommen, afgesloten door een geprofileerde lijst. Het interieurensemble, met name dat van de achterkamer met zijn grote visuele samenhang tussen de verschillende onderdelen is van hoge monumentale waarde.

Het bovenhuis, eveneens door Helle in 1924 verbouwd, is, zoals in die tijd gebruikelijk, daarna verhuurd. Lang heeft hij niet van zijn fraaie woning kunnen genieten: hij overleed op 31 mei 1926, kort na zijn echtgenote Barendina Johanna Icke, die op 7 april stierf. Over Helle – die op zijn gezinskaart als 'timmerman' is aangeduid, is weinig bekend. Hij ging per 1 januari 1915 voor de duur van zes jaar een vennootschap aan met bouwkundige Jan Waal Gzn., 'ten doel hebbende de aanneming en uitvoering van timmerwerk, metselwerk en in het algemeen van bouwwerken en hetgeen daarmee in verband staat'. Met ingang van 1 januari 1921 werd de vennootschap ontbonden en ging Helle zelfstandig verder. De firmanaam 'N.V. Maatschappij tot het aannemen en uitvoeren van bouwwerken (v/h) E.H. Helle' bleef daarbij ongewijzigd. Na zijn dood is het bedrijf voortgezet; kort daarvoor was het nog verplaatst van Raamstraat 27-29 naar Bilderdijkkade 39. Informatie over bouwwerken die door het bedrijf zijn uitgevoerd, is schaars. Van de hand van Helle zijn wel enkele ontwerpen uit de periode 1881-1902 bekend (winkelpuien en rijtjeshuizen) in de dan gangbare architectuurstijlen. De winkelpuien van Willemsparkweg 13-15 dateren van na de dood van Helle (1930). Vooralsnog is alleen bekend dat het gereformeerde wijkgebouw in de Cabotstraat (1925-1926, E.A.C. Roest) door het bedrijf van Helle is gerealiseerd. Wel trad hij – zoals eveneens gebruikelijk – op als makelaar. Of Helle als ontwerper capabel genoeg was om een interieurensemble als in zijn woonhuis te ontwerpen is onbekend. Als aannemer/makelaar zal Helle een uitgebreid netwerk hebben gehad waaruit hij voor de verbouwing van zijn woonhuis kon putten – mogelijk heeft hij voor deze verbouwing dan ook een beroep op anderen gedaan.

Over de toestand van het bovenhuis hebben wij geen nadere gegevens – wel zijn daar de kozijnen vernieuwd conform de bestaande detaillering en is er een dakterras aangelegd.

Resumerend verzoeken wij u daarom om Koninginneweg 127, vanwege de kwalitatief hoogwaardige en zeldzame interieurafwerkingen van het onderhuis, aan te wijzen als gemeentelijk monument.

Hoogachtend,
Het bestuur van Stichting het Cuypersgenootschap,
Namens deze,

David Mulder, werkgroep Amsterdam

BIJLAGE: AFBEELDINGEN



Interieur van Koninginneweg 127: achterkamer begane grond, gezien naar de serre. Bron Funda.



Interieur van Koninginneweg 127: beschilderd plafond achterkamer begane grond. Bron Funda.



Interieur van Koninginneweg 127: beschilderd plafond voorkamer begane grond. Bron Funda.

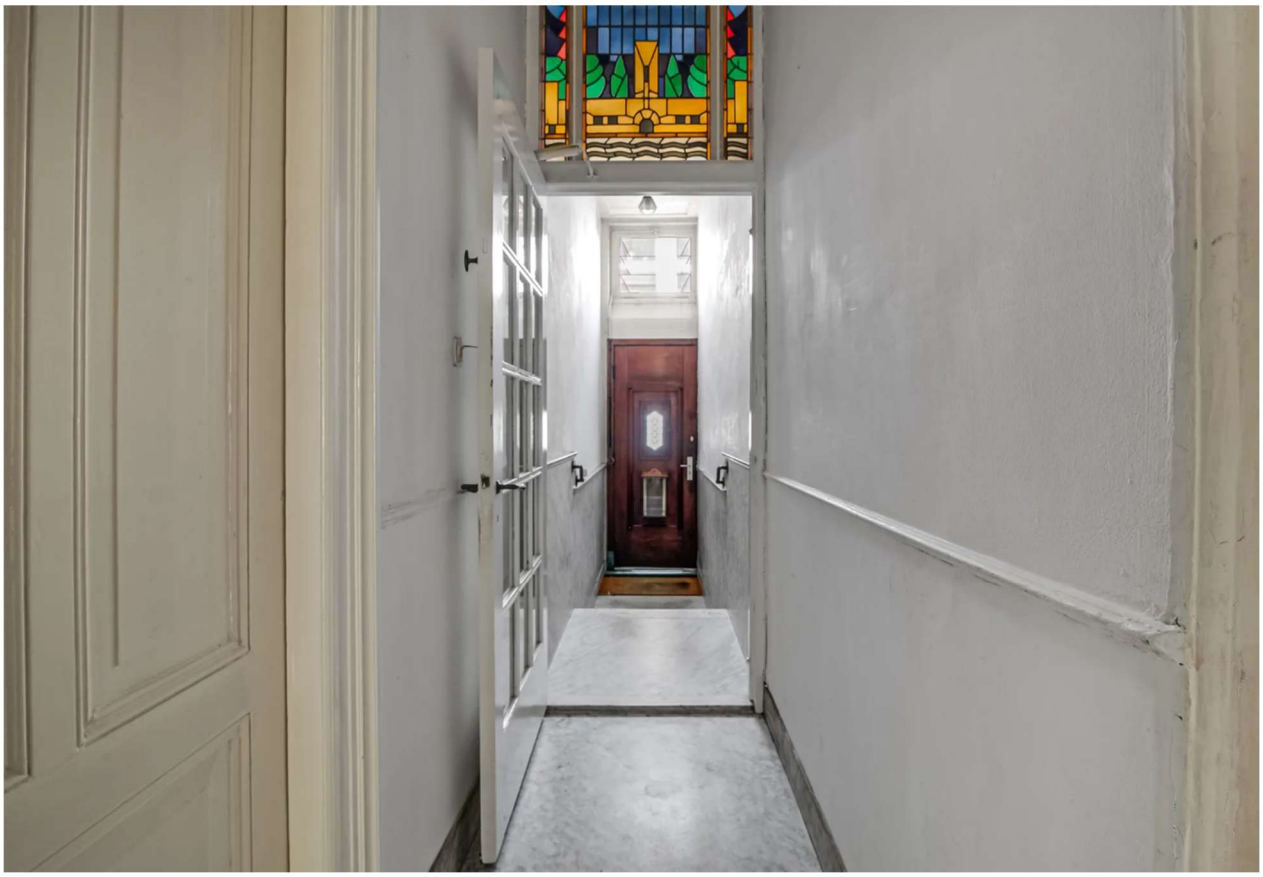

Interieur van Koninginneweg 127: hal begane grond met tochtpui met bovenlicht. Bron Funda.



Interieur van Koninginneweg 127: badkamer verdieping. Bron Funda.

Secretariaat Cuypersgenootschap, afd. Amsterdam: D. Mulder / Van Ostadestraat 400-1 / 1074 XB Amsterdam / 06 1452 6991 / davmulder@gmail.com
website: www.cuypersgenootschap.nl / e-post: secretaris@cuypersgenootschap.nl
IBAN-rek.nr. NL34 INGB 0004 3323 98 Druten / Kamer van Koophandel voor Limburg nr. 14110072